

Kaptenleitnant Johannes Loosberg VR I/3 ja kaptenmajor Paavo Loosberg – kodumaa mullas

Peep Pillak*

Saatus on paisanud meie kaasmaalasi mööda maailma laiali. Ükskõik kuhu elutee neid viinud, on paljude sooviks lõpuks saada ikka maetud kodumaa mulda. Vabadusristi kavaleri kaptenleitnant Johannes Loosbergi põrm sängitati kodumaa mulda 2011. aastal. Tema poeg kaptenmajor Paavo Loosberg oli soomepoiss, Eesti Vabariigi presidendi käsundusohvitser, aga ka suur ajaloo huviline ning harrastusarhivaar. Nüüd puhkavad mõlemad põneva eluteega mehed, isa ja poeg, kodumaa mullas.

Johannes Loosberg sündis 16. veebruaril 1880 Vihula vallas Virumaal meremees Jüri Loosbergi pojana. Ta õppis Vihula valla- ja Palmse ministeeriumikoolis, seejärel Käsmu ja Paldiski merekoolides. Teenis laevadel madrusena ning seejärel tüürimehena ranna- ja kaugsõidu-kaubalaevadel. Kaug sõidukapteni eksami sooritas Johannes Loosberg 1904. aastal Riias. Seejärel teenis ta 8. mereväe ekipaažis Peterburis ja sõjalaevadel. 1905. aasta märtsist oli ta Balti Mere Hüdrograafia Seltsi laevadel navigatsiooniohvitser ja komandör. 1916. aastal abiellus Johannes Loosberg Paula Elfriede Regastikuga (31. VII 1896 – 31. X 1988).

Vabadussõja ajal oli Johannes Loosberg Kaitseliidu Tallinna sadama komandandi abi ja seejärel mereväe sideosakonna ülem. 1921. aastal signeeris ta koos saadik Oskar Kallasega Eesti Vabariigi nimel Helsingis Soome-Eesti lepingu merealuste sidekaablite kohta. 1925. aastal lõpetas Johannes Loosberg mereväeohvitseride kursuse. Pärast Vabadussõda teenis ta merejõudude staabi mereside ülemana kuni 1934. aasta 1. aprillini, mil ta vanaduse tõttu reservi arvati. 1928. aastast oli Johannes Loosberg ülendatud kaptenmajoriks ja 1933. aastast kaptenleitnandiks. Teda vääristati teenete eest Vabadussõjas I liigi 3. järgu Vabadusristiga (1920), Kotkaristi V klassi teenetemärgi (1929) ja Punase Risti II järgu 1. astme teenetemärgiga (1933), tsaariajal oli ta välja teeninud Stanislavi ordeni III klassi.

Tsiviilis olles tegutses Johannes Loosberg Laevanduse Seltsis, Mereabis, Tallinna Laevähiuses, Laevaomanikkude Ühisuses ja veel teisteski organisatsioonides juhatuse liikmena. Aastatel 1941–1944 oli ta Eesti Tärvitajateühisuste Keskühistu majade ja tehasehoonete valitseja. 1944. aastal lahkus Johannes Loosberg Eestist Saksamaale ja siirdus sealt edasi Rootsi. Johannes

Kaptenmajor Johannes Loosberg. Foto ajavahemikust 1929–1933. Foto Paavo Loosbergi perekonnaarhiivist

* Peep Pillak (1957), MA, vanemraamatoguhoidja; Hoiuraamatukogu, Suur-Sõjamäe 44 A, 11415 Tallinn, peep.pillak@gmail.com

Vänrikki Loosberg ja luutnantti Sohlo soomuslaeva „Väinämöinen“ komandosillal juulis 1944. Foto Paavo Loosbergi perekonnaarhiivist

Loosberg suri 24. novembril 1966, olles külas poeg Paavol Ameerika Ühendriikides Ohio osariigis Daytonis. Urn tema tuhaga rändas koos pojaga Torontosse ja sealt lõpuks ka Eestisse, et saada maetud kodumaa mulda. 30. juunil 2011 toimus Keila kirikus mälestusjumalateenistus kaptenleitnant Johannes Loosbergi muldasängitamiseks. Mälestusjumalateenistuse viis läbi Keila Miikaeli koguduse õpetaja Marek Roots, selles osales Johannes Loosbergi poeg Paavo Loosberg koos abikaasa ja poja Andresega. Keila kirikuaeda oli rivistatud Vahipataljoni auvahtkond. Vabadusristi kavaleri Johannes Loosbergi urn sängitati Keila kirikuaias asuval perekonna matmisplatsil kodumaa mulda sõjaväeliste austusavalduste saatel. Kalmule asetati pärjad ja lilled perekonna, Vabariigi Presidendi kantselei, Välisministeeriumi, Eesti Muinsuskaitse Seltsi ning teiste organisatsioonide ja isikute poolt.¹

Vabadussõja ajal, 27. oktoobril 1919 sündis Loosbergide peres poeg Paavo Paul. 1927. aastal asus ta õppima Jakob Westholmi erahumanitaargümnaasiumi, kus kujunes tuntud sportlaseks, kes oli tegev võrk- ja korvpalli- ning jäähokimeeskondades, samuti võttis ta osa Noorte Meeste Kristliku Ühingu ning Kaitseliidu tegevusest. Tema klassivennaks oli Jaan Kross, kes kirjutas oma koolivennad kuulsaks romaanis „Wikmani poisid“. Üheks prototüübiks oli ka Paavo. Lõpetanud J. Westholmi gümnaasiumi 1938. aastal, astus Paavo Loosberg Tondi sõjakooli, kus läbis suurtükiväekursuse raskesuurtükkide alal, mille lõpetas lipnikuna. Seejärel töötas ta Lutheri vineerivabrikus keemiaosakonnas ja tuletõrjeülemana. Ta jõudis Saksa okupatsiooni ajal alustada õpinguid Tallinna Tehnikaülikoolis, kuid otsustas Saksa mobilisatsiooni eest Soome minna, kuhu jõudis 1943. aasta 5. novembril. Seal astus ta 13. novembril vabatahtlikuna Soome armeesse, kus määrati 17. novembril mereväkke Turu laevastikubaasi I pataljoni koosseisus. 1944. aasta 3. jaanuarist komandeeriti ta Soome Meresõjakooli, mille navigatsiooniklassi ta lõpetas 20. juunil, olles ülendatud *vänrikki* ks.² Seejärel teenis ta soomuslaeval „Väinämöinen“ suurtükiväeohvitserina. Soome armeest 18. septembrist 1944 vabastatuna aitas Paavo Loosberg korraldada 184 Eesti vabatahtliku mereväelase Rootsi saatmist. Rootsi jõudes töötas ta esialgu metsatööl, seejärel Rootsi Kuningliku Tehnikaülikooli fotograafia õppetooli juures assistendina. 1951. aastal läks ta Kanadasse, kus töötas Torontos lennufotograafia ja kaardistamise alal. 1962. aastal lõpetas ta McMasteri Ülikooli Hamiltonis, Ontarios ja töötas järgnevalt USA-s Daytonis, Ohios lennuväe uurimislaboratooriumi õhuluure osakonnas, kus tema erialaks oli mikrodensitomeetria. Seejärel oli Paavo Loosberg firma Coulter Systems Corporation esindaja Kanadas, Saksamaal ja Austrias, samuti oli ta fotograafia ja trükitehnika lektor Ohio fotograafia instituudis. 1991. aastal jäi Paavo Loosberg pensionile ja asus elama Kanadas Torontosse. 1993. aastal kutsus kindralmajor Aleksander Einseln ta Eestisse, kus ta võeti Kaitseväe koosseisu ja lähetati Eesti Vabariigi presidendi Lennart Meri käsundusohvitseriks ning presidendi kantselei komandandiks mereväe vanemleit-

¹ Vt. ka: P. Pillak. Kaptenleitnant Johannes Loosberg jõudis kodumaa mulda. – Eesti Päevaleht (Stockholm) 20. juuli 2011; J. Pihlak, M. Strauss, A. Krillo. Eesti Vabaduse Risti kavalerid. Viljandi, 2016, lk. 423–424.

² Vänrikki aukraadi vasteks Eestis on tavaliselt nimetatud lipnik, pigem võiks see siiski olla nooremleitnant.

Paavo Loosberg aastal 2010 tutvustamas Eesti Keskariivi Kanadas. Foto P. Pillak

nandi auastmes. Erru arvati Paavo Loosberg 2. mail 1995 juba kaptenmajori auastmes. Seejärel Torontosse tagasi siirdununa tegutses Paavo Loosberg aktiivselt Soomepoiste Klubis, kuuludes selle juhatusse ja ka soomepoiste väljaande Põhjala Tähistel toimetuse koosseisu. Johannes Loosberg oli 1944. aastal kodumaalt lahkudes kaasa võtnud „Suure Tõllu“ lipu. Paavo Loosberg andis selle 1999. aasta 5. juulil pidulikult üle Eesti Meremuuseumile.

Paavo Loosberg oli tegev Toronto Eesti Majas asunud Eesti Keskariivis Kanadas, olles seal vabatahtlikuna teinud ära suure töö mikrofilmimisel ja digitaliseerimisel. Arhiivis pikka aega seda tööd tehes kujunes temast ka parim arhiivi sisuliselt tundev asjatundja, kes on olnud abiks paljudele selle arhiivi külastajatele, sealhulgas allakirjutanud. Paavo Loosberg oli Kanada Eestlaste Ajaloo Komisjoni aseesimees. Eesti ajaloo on teda eriti huvitanud, mis täpsemalt toimus aastatel 1939–1940, ja nendel teemadel on ta rääkinud Koitjärvel Metsäülikoolis peetud põhjalikel loengutel,³ mis ilmusid ka trükituna Toronto eestikeelses ajalehes. Akadeemiliselt kuulus Paavo Loosberg Korp!Fraternitas Esticasse (Coetus 1945/46) ja oli valitud selle auvilistlaseks (2002). Paavo Loosbergi tunnustati Eesti Kotkaristi V klassi teenetemärgi (1997) ja Soome Valge Roosi Rüütelkonna suurristiga (2002), samuti Eestlaste Kesknõukogu Kanadas teenetemärgiga (2008).⁴

Paavo Loosberg lahkus meie hulgast 19. juulil 2015. Tema ärasaatmine toimus Kanadas 24. juulil Mount Pleasant Visitation Centre`is. Urn Paavo Loosbergi põrmuga sängitati kodumaa mulda Tallinna Metsakalmistul soomepoiste rahulas 21. juunil 2016, kuhu oli üles rivistatud Vahipataljoni auvahtkond. Eesti- ja ingliskeelse matusetalituse pidas Kanadas üles kasvanud Tallinna Püha Vaimu koguduse õpetaja Gustav Piir. Kohal oli Paavo Loosbergi poeg Andres oma perekonnaga, samuti sugulasi nii Eestist kui ka Ameerikast. Ärasaatjate hulgas oli Korp!Fraternitas Estica auvahtkond lipuga, soomepoisse, reservohvitseri, sõjaajaloolasi, Soome saatkonna kaitseatašee Jussi Voutilainen, kaitseatašee assistent Ari Harjula jt. Urn Paavo Loosbergi põrmuga lasti hauda sõjaväeliste austusavalduste saatel. Hauakõne pidas relvavend isa Vello Salo. Pärjad ja lilled pandi hauale Vabariigi Presidendi kantselei, Reservohvitseride Kogu, Eesti Muinsuskaitse Seltsi, Soomepoiste Pärimüsühingu, relvavendade, sugulaste, sõprade jt. poolt.

³ P. Loosberg. Veel kord 1939. aastast. Kogumik: Metsäülikool 1983–2005, lk. 123–131.

⁴ Vt. tema elulugu ka: Soomepoiste elulood. Soome sõjaväes II maailmasõja aastatel teeninud eestlased ja Eesti vabatahtlikud. Koostanud P. Pillak ja H. Vilbiks. Tallinn, 2015, lk. 212–213; Soomepoisid Kanadas. Poolsada aastat soomepoiste tegevust sõnas ja pildis. Tegevtoimetaja H. Oja, toimetaja V. Lillakas. Toronto, 2002, lk. 154–155; Per aspera ad astra. Jakob Westholm ja tema kool. 3. osa. Toimetanud R. Toomsalu. 3. Tallinn, 1999, lk. 302–303; J. Kivimäe. Kummardus Valge Roosi Rüütlikele. Paavo Loosberg 90, – Eesti Elu (Toronto), 23.10.2009; P. Pillak. Paavo Loosberg – 90. – Eesti Päevaleht (Stockholm), 11. november 2009; Mind oli tarvis. Tulin, ehkki ei teadnud, mida tegema. Intervjuu Ilmar Pallile, – Maaleht, 09.04.2009; Sõjakooli astumine oli gümnaasiumilõpetajale auasi. Intervjuu Ott Raidlale. – Kaitse Kodu 2009, nr. 6, lk. 32–33.